

Okrugli sto, Beograd, 06.12.2012.

“Uloga medija u promociji mladih naučnica“

Napomene u pozdravnom izlaganju:

- Cilj našeg projekta je da skrenemo pažnju na sve prepreke, predrasude i teškoće koje se nalaze na putu između devojčica i nauke.
- Želeli smo da analiziramo šta svako od nas, bilo da smo u polju nauke, borbe za ženska prava, bilo da radimo u medijima ili se bavimo politikom... šta svako od nas može da uradi kako bi neka od tih prepreka bila otklonjena.
- Važno nam je i da danas pokušamo da pojasnimo koji su to benefiti za celo društvo od motivisanja devojčica da se odlučuju za tehnička zanimanja.
- Udruženje Jednake mogućnosti se već deset godina rovdovski bori da i ženama i muškarcima, na ravnopravnoj osnovi, ili pod ravnopravnim uslovima, olakša pristup i korišćenje informacionih i komunikacionih tehnologija. Iza ove ozbiljne definicije krije se u stvari želja da moderne tehnologije, pre svega infokomunikacione, poput čarobnog štapića, omoguće preskakanje čitavog niza jazova koje dele žene od političke i ekonomske moći i kod nas i u svetu. Čarobni štapić nije prejaka metafora, jer IKT zaista to može da uradi kao izuzetno moćna alatka u izgradnji pravednijeg društva, snažnije ekonomije, organizovanije zajednice i još mnogo toga...
- U svemu navedenom mediji imaju posebnu ulogu. Kao deo infokomunikacione realnosti u savremenom svetu, oni se menjaju i prate tokove razvoja IKT. Ali, sa druge strane, kao da na njihovim stranicama, emisijama i rubrikama nema dovoljno mesta za društveni problem koji se zove – manje žena stručnjakinja i naučnica u tehničkim zanimanjima.
- Molimo vas da nam pomognete da kroz dijalog, otvoren i ne previše ograničen formom, dođemo do odgovora na pitanje kako da žena naučnica i stručnjakina bude više u medijima, kako bi onda i više devojčica biralo takva zanimanja.

Izlaganje: **Načini predstavljanja teme UČEŠĆE ŽENA U NAUCI I TEHNOLOGIJI u medijima**

Ja sam Nada Kovačević novinarka. Provela sam 20 godina u dnevnom novinarstvu i to uvek u društveno-političkim rubrikama i svaki dan sam bila za nešto kriva. Jedan dan zato što je nešto objavljeno, drugi dan zato što nije. Zato se i danas ježim kada neko počne izlaganje sa rečenicom „Mediji su krivi...“ ili još gore „Novinari su krivi...“. Jesu. Ali ni manje ni više nego ostali pojedinci institucije koje imaju zadatak da osvetljavaju društvene probleme, da ih rešavaju, da promovišu, motivišu, objašnjavaju...

Danas razgovaramo o tome kako je tema Učešće žena u nauci i tehnologiji predstavljena u medijima. „Čekajte, čekajte...“, rekao bi iole ozbiljan urednik, *a šta je u stvari tu tema?*

Učešće žena u nauci i tehnologiji: izazovi, mogućnosti i put napred?

Jeste tema za simpozijum, za sociološku analizu, tema za okrugli sto, možda i za neki specijalizovani časopis, ali za medije nije.

Tako dolazimo do trenutno vrlo aktuelne teme o novinarima interpretatorima i novinarima israživačima. Da li zaista treba da čekamo da neko sazove konferenciju za štampu, pa da onda izvestimo o tome da je „to i to“ rekao „tu i tu“ „taj i taj“ ili treba da sami pronalazimo teme i da ponekad pronadjemo novi ugao, drugačiji smisao, društvenu potrebu i opravdanost

Šta je ovde tema? Pa, da se malo našalim, ali sa više od pola gorke zbilje - s obzirom na sve prepreke i otežavajuće okolnosti, prava tema, to jest ekskluzivna vest je da žena u tehničkim zanimanjima i IKT nauci uopšte ima. Ako je tako, biće da su onda i te prepreke tema, pa predrasude, pa kamenje spoticanja. Ko ih postavlja i zašto, ili ko ih uklanja i zašto. U analitičkim člancima ili emisijama možemo detaljnije obrađivati pitanja vezana za rodnu ravnopravnost i žene u IKT industriji kao što su usklađivanje privatnog i poslovnog vremena i obaveza. Prema poslednjem istraživanju o neplaćenom radu, žena u Srbiji prosečno 5 sati dnevno brine o kući, mlađima, starijima, organizaciji domaćinstva... Dakle 5 sati kod kuće, 8 sati na poslu, mora malo i spavati... kad i kako je stigla da doktorira. Eto teme.

U pozdravnoj reči sam napomenula da je osnovni cilj ovog projekta da se otklone bar neke prepreke na putu kojim bi devojčice, učenice, studentkinje, stigle do kvalifikacije i zaposlenaj u tehničkim naukama. Hajde da prvo vidimo zašto bismo uopšte te prepreke otklanjali? Radi devojčica? Ili radi nauke? Ili radi celog društva? Zapravo, zbog svega navedenog.

Žene u Srbiji čine 52 odsto stanovništva i imaju ogroman potencijal, koji je, na žalost, većim delom neiskorišćen. U društvu znanja, koje obeležava 21. Vek, biće mesta samo za ona društva koja iskoriste sve svoje mogućnosti za obrazovanje i napredak u IKT oblasti. Dakle, jednostavno rečeno, Srbija u informaciono i društvo znanja ne može bez žena. A i zašto bi. One su se već pokazale dovoljno kvalifikovane i motivisane i na svim pa i najodgovornijim funkcijama u IKT industriji i nauci. Pa zašto ih onda tamo nema bar isto toliko koliko i muškaraca?

Problemi počinju krajem srednje škole. Do tada je uspeh iz svih predmeta čak malo na strani devojčica. Ali, pri izboru zanimanja već u tom uzrastu počinju da dolaze do izražaja predrasude, nametnuti kulturni model, nerazumevanje sredine, demotivacija koja stiže iz porodičnog okruženja, uticaj vršnjačkih grupa... i uticaj medija. Da sad ne ulazimo u dublju analizu medijskih sadržaja u kojima se spominju žene ili se objavljuju njihove slike, već kad otvorimo bilo koju novinu ili uključimo bilo koji kanal, suočićemo se sa katastrofalnom nepravdom u podeli rodnih uloga. I onda nije čudo što se u svest devojčica, tako da ni same to ne mogu da prepoznaju, urezuju floskule tipa „nije to za žene“, „teško ćeš se izboriti u tom muškom zanimanju i okruženju“, „trpeće ti porodica“, „ipak ćeš ti biti prvenstveno majka“, „to nije nimalo ženstveno zanimanje“...

Predrasude i patrijarhalni model su nekada toliko jaki da se, kad sam ja studirala, stalno pričali neki vicevi u kojima su studentkinje ETF muškobanjaste, da ne kažem ružne, a pravnice i farmaceutkinje lepe. I eto opet nas na dodirnoj tački uloge medija u ovoj temi. Kada pišete o bilo čemu što ima veze sa IKT, prosto od dva sagovornika izaberite ženskog i stavite sliku. Hajde da se izborimo da ženskih slika bude više na prednjim nego na srednjim stranama. Znam da ovog trenutka neki od nas misli kako se preko srednjih strana nekad brže stiže do mesta odlučivanja, parlamenta na primer... ali, ok. Eto teme... Evo, svi ste se nasmejali, neki su skrenuli pogled. Jeste škakljivo, ali svaki pristup je dobar samo da ne ćutimo, jer ta ćutnja ostavlja prostor za sve ove faktore koji

18-godišnju devojčicu demotivišu da se posveti tehnici iako je talentovana, vredna i pametna.

Kad smo već kod nje. Te devojčice koja se nalazi pred životnom odlukom izbora zanimanja, hajde da je pronađemo, da od nje čujemo kako razmišlja, šta je plaši, šta kaže njen dečko, a mama i tata, a drugarice... Hajde da je pitamo da li ona poznaje neku uspešnu ženu iz oblasti IKT...

Nije istraživačko novinarstvo samo Insajder. Istraživačko novinarstvo je i da pronađemo devojčicu koja već godinama pobeđuje na takmičenjima iz informatike, a mama i tata uporno pričaju da će ona biti nastavnica srpskog, jer za „ženu boljeg posla od prosvete nema, imaće vremena i za muža i za decu...“.

Predrasude se mogu razbijati i tako što će se generalno pisati više o IKT, nauci, uz češće korišćenje žena- sagovornica. I uz maksimalnu demistifikaciju toga šta sve ovakva zanimanja sa sobom nose.

Ono što bi takođe, po samoj prirodi posla, trebao da bude zadatak medija, jeste analiza rasporeda društvene moći. Koliko je potrebno školovanja i truda za pojedina zanimanja i kakvi su benefiti za društvo i pojedinca od toga. Zašto se za reč uspešan u Srbiji vezuje slika sredovečnog muškarca sa potpisom advokat ili ekonomista...

Kao što svaka medalja ima dve strane, tako i ova naša priča može da se gleda i iz drugog ugla. Šta to treba da nauče i učine naučnice i stručnjakinje iz oblasti IKT kako bi mogle da rezultate svog rada plasiraju u medije i da sopstvenim radom i primerom motivišu devojčice da biraju ovakva zanimanja. Imamo li moralno pravo da, kao što smo zamišljali stručnjake u prošlom veku, radimo tiho i mirno u nekoj laboratoriji i rezultate delimo samo sa stručnom javnošću?

Nekada je promocija, to jest marketing, bila potrebna kako bi se javnost, to jest potrošači, konzumenti, obavestili da neki proizvod uopšte postoji. Marketinški stručnjaci kažu da sada više nije cilj da se učini da javnost poznaje neki proizvod, nego da javnost uvere da im taj proizvod treba. Možda zaista treba uveriti društvo koliko su nam potrebne žene naučnice i stručnjakinje, pa će onda i atmosfera biti takva da se devojčice laka srca grabe za inženjerske indekse.

Moje izlaganje nije imalo za cilj da objasni kako pisati o ovoj temi, nego da navede sve dileme koje ova tema otvara i nagovesti ključne tačke o kojima ćemo raspravljati u drugom delu okruglog stola. Cilj je da definišemo šta je to što se

može uraditi u IKT polju i šta je to što se može uraditi u medijima, pa da naša tema bude zastupljenija, a devojčice motivisanije.

Samo kao temu za dalji razgovor, ja ću, a tragom svega što sam iznela u izlaganju, kandidovati sledeće probleme kao uzroke slabe zastupljenosti žena naučnica u medijima. Molim vas da razmislite i predložite i vi neke, kao i da prodiskutujemo o ovima.

Generalno sužavanje fokusa medijskog izveštavanja

Sadržaji koji govore o IKT i nauci su dosadni

Tema je nezanimljiva publici

To je tema samo za specijalizovane časopise i emisije

Urednički timovi su nedovoljno obrazovani za ovakve teme

Novinari su nedovoljno obrazovani

Nema senzibiliteta za teme koje pospešuju rodnu ravnopravnost

Naučnice i stručnjakinje ne prezentuju svoj rad na zanimljiv način

IKT industrija promoviše samo svoje proizvode, a ne i stručnjakinje

Izbor zanimanja se ne uočava kao tema relevantna za društvo, već samo za pojedinca

Nauka i naučnici su nekomunikativni i zatvoreni

Predrasude koje vladaju u društvu, vladaju i u medijima

Preovlađujući kulturni obrazac i trka za tiražom i gledanošću diskvalifikuju ovakve teme